

# INTERNATIONELLA LEDARES POPULARITET I SVERIGE

SÖREN HOLMBERG

## Sammanfattning

SOM-institutet har vid tre tillfällen mätt hur kända och populär olika internationella ledare är i Sverige, senast i undersökningen hösten 2016. Sammanlagt har tjugoen politiker och kungligheter ingått i studierna. Amerikanska toppolitiker är mest kända (Obama, Clinton, Trump). EU:s ledare är minst kända. Mindre kända än FN:s ledare. Nordiska storheter hamnar mot mitten på kännedomslistan. På popularitetsrangordningen placerar sig dock nordiska ledare högre. Toppar gör Norges Jens Stoltenberg i en mätning 2011. Näst mest populär är Barack Obama. Klart i botten på popularitetslistan återfinns tre äldre herrar – Silvio Berlusconi, Vladimir Putin och allra sist Donald Trump. Ogillad – men *minst* ogillad – är Trump bland sympatisörer till Sverigedemokraterna.

En ledare är oftast mer framgångsrik om han eller hon är uppskattad. Åtminstone som opinionsbildare. Populära budbärare får lättare fram sitt budskap än impopulära budbärare. Och i demokratiska system – i den mån det finns personröstning – får gillade ledare fler röster än ogillade. I de flesta sammanhang är det bättre att vara uppskattad än att vara motsatsen. Det gäller också internationella ledares popularitet utanför det egna landets gränser; inte så mycket när det gäller röster (dock i många sammanhang får en nations medborgare i främmande länder rösta i nationella val), men väl när det gäller opinionsbildning och bevarande/förstärkande av sitt lands image/varumärke. En internationellt uppskattad ledare är en tillgång för ett land i många avseenden, kanske också mer ekonomiskt konkret via turism och handel.

Det är alltså inte helt oseriöst att mäta hur uppskattade olika internationella ledare är bland svenska folket. Men i sanningens namn må vi erkänna att ogillar-gillar mätningar av världspolitikens mäktigaste också har ett stort underhållningsvärde och ett inte föraktligt nyhetsvärde. SOM-institutet har vid tre tillfällen mätt hur populära olika ledande politiker utanför Sverige är bland svenskar. Nio politiker ingick i första studien år 2000. I nästa studie 2011 deltog nio politiker och tre kungligheter. I senaste undersökningen 2016 fanns fem politiker med. Några av politikerna har ingått i studierna flera gånger. Det totala antalet ledande internationella storheter som funnits med i SOMs tre mätningar är tjugoen.

Den undersökningsteknik som används är densamma som utnyttjas när SOM-institutet mäter hur kända och uppskattade svenska partiledare är. Politikerna presenteras för svarspersonerna enbart med för- och efternamn. Därefter får de svarande ange om de känner till politikern och på en skala markera hur mycket de uppskattar personen i fråga. Svarsskalan löper mellan -5 (ogillar) till +5 (gillar). Metoden gör det möjligt att få en uppskattning av både hur kända och populära de olika politikerna är.<sup>1</sup>

Två mer beskrivande frågor står i fokus först. Hur kända och populära tenderar olika internationella politiska storheter att vara i Sverige? Kan någon eller några av dem konkurrera med våra egna politiska ledare? Kanske inte i kännedom, men måhända när det gäller uppskattning?

Fråga nummer tre är mer speciell, men också mer intressant. Den gäller Donald Trumps uppskattning eller frånvaro av uppskattning bland svenska folket. Han ingår i mätningen 2016 tillsammans med bl a Hillary Clinton. Det är ingen djärv gissning att Clinton är mer uppskattad i Sverige än Trump. Men hur mycket mindre gillad är Trump och i vilka sociala och partipolitiska grupper är han *minst* ogillad bland svenskar. Är det i liknande grupper som ogillar Trump minst/stödjer honom mest i USA?

## **Kända och mindre kända internationella storheter**

Vi börjar med att se hur kända våra studerade internationella politiker och kungligheter är bland svenska folket. I tabell 1 har storheterna rangordnats efter grad av uppgiven kännedom.

Listan toppas av tre amerikanska politiker. Högst upp Barack Obama följd av Hillary Clinton och Donald Trump. Alla tre har höga kännedomssiffror – strax över 90 procent. De är nästan lika välkända i Sverige som våra egna toppolitiker. Dock, majoriteten av partiledare i Sverige brukar ha en kännedomsnivå något över 95 procent; alltså något lite mer kända än ledarna från USA (Holmberg 2017b). Ytterligare några internationella politiker uppvisar en imponerande hög kännedom bland allmänheten med resultat över 85 procent. Det gäller Rysslands Vladimir Putin, Storbritanniens Tony Blair, Italiens Silvio Berlusconi, USA:s George W. Bush och Tysklands Angela Merkel. En kunglighet befinner sig också på denna kännedomsnivå. Det är det Brittiska Samväldets drottning Elisabeth II.

Intressant, och kanske också signifikativt, är att nordiska ledare inte är med i toppen på kännedomslistan. Danmarks drottning Margrethe II och Norges kung Harald V placerar sig båda i mitten av listan med 83 procents kännedom. Längre ned hamnar Finlands Tarja Halonen (76 procent) och Norges Jens Stoltenberg (74 procent). Svenska medier och offentlig debatt intresserar sig mer för vad som händer i USA än vad som händer i våra nordiska grannländer. Det får effekt på kännedomssiffrorna för ledande politiker.

**Tabell 1 Internationella ledares grad av kännedom bland svenska folket (procent)**

Ledare	Procent kännedom	Undersökningsår
Barack Obama	93	2011
Hillary Clinton	91	2016
Donald Trump	91	2016
Vladimir Putin	90	2016
Vladimir Putin	89	2011
Tony Blair	88	2000
Silvio Berlusconi	87	2011
Drottning Elisabeth II	87	2011
George W Bush	87	2000
Angela Merkel	86	2016
Kofi Annan	84	2000
Vladimir Putin	84	2000
Drottning Margrethe II	83	2011
Kung Harald V	83	2011
Jacques Chirac	83	2000
Angela Merkel	80	2011
Al Gore	79	2000
Gerhard Schröder	76	2000
Tarja Halonen	76	2011
Tarja Halonen	75	2000
Jens Stoltenberg	74	2011
Ban Ki-moon	73	2016
Ban Ki-moon	61	2011
Romano Prodi	58	2000
Catherine Ashton	33	2011
Herman v. Rompuy	28	2011

**Kommentar:** Frågan lyder: *Den här frågan gäller hur mycket man allmänt sätt gillar respektive ogillar några internationella ledare. Var skulle du vilja placera dem på nedanstående skala?* Svarspersoner som för var och en av politikerna markerat en uppskattning mellan -5 och +5 på svarsskalan – och *inte* markerat svarsrutan "Personen är okänd för mig" – har registrerats för kännedom. Personer som hoppat över enkätfrågan är ej medtagna i procentbasen. Antalet svarande är ca 1 500 de olika åren. I mätningen av kungligheter år 2011 ingick kung Carl XVI Gustaf och kronprinsessan Victoria. De uppnådde båda en kännedom om 95 procent.

**Källa:** De nationella SOM-undersökningarna 2000, 2011 och 2016.

En motsvarande effekt – brist på engagemang och uppmärksamhet i medier och i debatt – kan vi misstänka har verkat när det gäller de politiker som ligger i botten på kännedomslistan. De tre bottenplacerade är alla knutna till EU – Romano Prodi, Catherine Ashton och Herman v. Rompuy. Deras kännedom varierar från 58 till låga 28 procent.

FN är väl än mindre i fokus än EU i svenska medier och debatt. Men de två generalsekreterare som mätts i SOM-undersökningarna har trots det något högre kännedomssiffror än EU-ledarna. Kofi Annan uppnår ett resultat på starka 84 procent medan Ban Ki-moon registreras för i sammanhanget mer blygsamma 73 procent.<sup>2</sup>

## Popularitet

Popularitetslistan är inte lika dominerad i toppen av amerikaner som kännedomslistan.<sup>3</sup> Barack Obama är med på plats 2, men sedan kommer inte nästa amerikan förrän på plats 9. Det är Hillary Clinton. Popularitetsrangordningen toppas istället av Norges Jens Stoltenberg. Hans mätning gjordes 2011, några månader efter terordådet på Utöya. Stoltenbergs resultat är höga +24. En uppskattning som ingen svensk partiledare hittills uppnått i SOM-institutets mätningar. Rekordet bland svenska partiledare har Ingvar Carlsson med +20 uppmätt åren efter mordet på Olof Palme. En annan svensk partiledare med hög popularitet är Fredrik Reinfeldt. Han når som högst +18 i studien år 2010.

Längre ned på den internationella listan på plats 3 finner vi FN:s Kofi Annan, Tysklands Angela Merkel på plats 4 och Danmarks drottning Margrethe II som 5:a. Sedan på plats 6 och 7 kommer Finlands Tarja Halonen och Norges kung Harald V. Nordens ledare gör bättre ifrån sig på popularitetslistan än på kännedomslistan.<sup>4</sup>

Längst ned i popularitetsbotten återfinns tre herrar. Alla med mycket negativa resultat på minussidan. Där återfinns Italiens Silvio Berlusconi, Rysslands Vladimir Putin och på allra sista plats USA:s Donald Trump. Resultaten för dem är exceptionellt dåliga med -32 för Berlusconi, -35 för Putin och hela -39 för Trump. Det är klart mer negativa siffror än vi någonsin uppmätt för någon svensk partiledare. Den svenske partiledare som har bottenrekordet är Sverigedemokraternas Jimmy Åkesson med -28 i studien 2010. Andra svenska partiledare med klara minusresultat är Vänsterpartiets Lars Ohly med -18 (2005), Miljöpartiets språkrör Åsa Romson med -16 (2016) och Moderaternas Bo Lundgren med -13 (2002). Men nere på -30-nivå har alltså aldrig någon svensk toppolitiker varit.<sup>5</sup>

## Vem gillar Donald Trump i USA och i Sverige?

I det amerikanska presidentvalet 2016 fick Donald Trump *starkast* stöd i bland annat följande sociala och politiska grupper: Bland män, bland äldre, på landsbygden, bland vita ”återfödda” kristna, bland lågutbildade vita, bland väljare som var negativa till invandring och bland väljare som uppfattade sig som konservativa.<sup>6</sup> Speciellt stödet i gruppen lågutbildade vita har uppmärksammats i eftervalsdebatten. Det stödet ökade mycket tydligt jämfört med vad tidigare republikanska kandidater brukar få i den sociala gruppen (Holmberg 2016a).

**Tabell 2 Populära och mindre populära internationella ledare bland svenska folket (medeltal)**

Ledare	Medeltal popularitet	Undersökningsår
Jens Stoltenberg	+24	2011
Barack Obama	+23	2011
Kofi Annan	+18	2000
Angela Merkel	+16	2016
Drottning Margrethe II	+14	2011
Tarja Halonen	+13	2011
Kung Harald V	+12	2011
Angela Merkel	+11	2011
Hillary Clinton	+10	2016
Tony Blair	+9	2000
Tarja Halonen	+9	2000
Al Gore	+5	2000
Drottning Elisabeth II	+4	2011
Ban Ki-moon	+3	2016
Catherine Ashton	+1	2011
Gerhard Schröder	-1	2000
Herman v. Rompuy	-2	2011
Ban Ki-moon	-3	2011
Romano Prodi	-4	2000
Jacques Chirac	-5	2000
George W. Bush	-7	2000
Vladimir Putin	-8	2000
Vladimir Putin	-16	2011
Silvio Berlusconi	-32	2011
Vladimir Putin	-35	2016
Donald Trump	-39	2016

**Kommentar:** Frågan lyder: *Den här frågan gäller hur mycket man allmänt sätt gillar respektive ogillar några internationella ledare. Var skulle du vilja placera dem på nedanstående skala.* Popularitetsskalan kan variera mellan -50 (ogillar) och +50 (gillar). Medeltalen har beräknats bland svarande. Resultatet för kung Carl XVI Gustaf är +12 och för kronprinsessan Victoria +28 i SOM-mätningen år 2011.

**Källa:** De nationella SOM-undersökningarna 2000, 2011 och 2016.

Nu är frågan om stödet för Trump i Sverige följer ett liknande mönster. Och då är stöd kanske inte en bra term. Vad vi kan undersöka är snarare om *ogillandet* av Trump är något *mindre* i motsvarande grupper bland svenskar.

Det visar sig att i flera hänseenden är opinionsmönstren bland svenska folket snarlika motsvarande mönster bland amerikanska väljare. Svenska män är inte lika negativa till Trump (-35) som svenska kvinnor (-42). Svenska arbetare och företagare

(båda -36) är mindre negativa till Trump än högre tjänstemän (-45). Lågutbildade svenskar är något mindre avvisande mot Trump (-35) än högutbildade (-42).<sup>7</sup> Svenskar med en klart negativ attityd till flyktingmottagning (-31) är mindre mot Trump än personer med en mer positiv syn på flyktingmottagning (-46). Klart högerorienterade svenskar är mycket tydligt mindre negativa till Trump (-27) än klart vänsterideologiskt orienterade (-48).

För två sociala grupper kan vi inte se samma opinionsmönster i Trumpstödet som i USA. Det gäller ålder, där äldre svenskar *inte* är mindre negativa till Trump jämfört med yngre. Och boende, där svenska landsbygdsbor på samma sätt *inte* är mindre mot Trump än exempelvis boende i storstäderna.<sup>8</sup>

Det mest intressanta i dessa resultat är att de starkaste sambanden med stödet för Donald Trump i USA likväl som i Sverige återfinns för de politiskt/ideologiska variablerna. Flera av de sociala faktorerna uppvisar också jämförbara mönster, men här är sambanden svagare, både i USA och i Sverige. Det mest utmärkande för stödet för Trump i USA är att det är som starkast bland personer negativa till invandring och bland personer klart ideologiskt till höger (*Conservatives* på amerikanska). Ett motsvarande mönster finns också i Sverige. Minst ogillad är Trump bland motståndare till flyktingmottagning och bland personer ideologiskt till höger.

Vänster-höger mönstret i avståndstagandet till Trump bland svenskar kan också illustreras om vi ser på hur olika partiers sympatisörer bedömer honom. *Minst* ogillande möter Donald Trump bland sympatisörer till Sverigedemokraterna (-24) och Kristdemokraterna (-33). Mest negativa attityder finns bland anhängare till Centerpartiet (-46), Vänsterpartiet (-45) och Feministiskt Initiativ (-45). Sympatisörer till regeringspartierna S och MP, liksom till M och L, befinner sig däremellan med resultat kring -42 till -40.<sup>9</sup>

### Liknande mönster här om där

Hade Sverige som en 51:e delstat fått delta i det amerikanska presidentvalet hade vi gett våra elektorsröster till Hillary Clinton. Precis som den gamla svenskkolonin Delaware gjorde. Men de svenskar som hade röstat på Donald Trump hade i många sociala och politiska avseenden liknat de amerikaner som röstat på den elektoralt vinnande presidenten. Konfliktlinjer och opinionsvindar som finns i USA finns också i Europa och i Sverige. I den nya globaliserade världen är vi fortfarande mycket olika samtidigt som vi är mycket lika.

## Noter

- <sup>1</sup> Uppskattningen av politikernas kännedom är glädjemätningar i överkant. Och det av två skäl. Svartpersonerna i SOM är med all sannolikhet mer kunniga än de som inte ställer upp och svarar i SOM. Och för det andra, de svarande överdriver med viss sannolikhet sin kännedom om de ”kända” politikerna. Men resultaten har trots det ett värde. Jämförelser av graden av uppgiven kännedom mellan olika politiker är analytiskt brukbara.
- <sup>2</sup> Fyra ledare har varit med i fler än en mätning. För dem kan vi se om den sociala inlärningsteorin fungerar även i detta sammanhang (Bandura 1977). Enligt teorin skall kännedom över tid öka med umgänge. I detta fall skall umgänge inte tolkas bokstavligt utan snarare som umgänge via media. Testet visar att teorin får ett hundraprocentigt stöd. Putins kännedom ökar från 84 procent 2000, över 89 procent 2011 till 90 procent 2016. Halonens resultat går från 75 procent kännedom 2000 till 76 procent 2011. Merkels motsvarande siffror ökar från 80 procent 2011 till 86 procent 2016. Slutligen Ban Ki-moons kännedom plussas på från 61 procent 2001 till 73 procent 2016.
- <sup>3</sup> Det finns en föreställning, kanske en normativ förhoppning, att kännedom och popularitet hänger ihop på ett positivt sätt. Ju mer känd desto mer uppskattad. Men så är det inte för de internationella ledare vi mätt i SOM-undersökningarna. Korrelationen mellan graden av kännedom och graden av popularitet för våra tjugosex ledarmätningar i tabellerna 1 och 2 är inte positiv. Den är nära noll och snarare lite negativ. Den är  $-0,08$ . Motsvarande nollsamband har vi fått när vi prövat sambandet på lokala/regionala politikernas kännedom och popularitet i Västsverige och i Skåne (Holmberg 2016b, 2017a).
- <sup>4</sup> För mer detaljerade analyser av olika kungligheters popularitet och förtroende, och stöd för det svenska kungahuset, se Nilsson 2012.
- <sup>5</sup> Den sociala inlärningsteorin specificerar *inte* att uppskattning skall öka över tid. Ser vi på resultaten för de internationella ledarna visar det sig att populariteten har förändrats mycket olika för de fyra politiker som vi mätt fler än en gång. Putins popularitet har sjunkit mycket påtagligt från en redan från början låg nivå: från  $-8$  år 2000, över  $-16$  2011 till  $-36$  år 2016. För övriga tre har populariteten gått upp. För Halonen från  $+9$  år 2000 till  $+13$  år 2011; för Merkel från  $+11$  år 2011 till  $+16$  år 2016 och för Ki-moon från  $-3$  år 2011 till  $+3$  år 2016.
- <sup>6</sup> Resultaten härrör från TV-bolagens Vallokalsundersökning (*Exit Poll*) i samband med presidentvalet 2016, se Holmberg 2016b, National Election Pool/Edison Research 2016.

- 7 Sveriges Radios Eko tillsammans med Novus genomförde i mars 2017 en opinionsmätning av Donald Trumps popularitet i Sverige. Samma svarskala mellan -5 till +5 från SOM-undersökningen användes. Medeltalet för Trump bland samtliga svarande blev -32. Bland män, arbetare, arbetslösa och i Skåne var Trump något mindre ogillad än i genomsnitt. När det gäller ålder och utbildning återfanns inga statistiskt säkra skillnader. *Mätning av president Donald Trumps popularitet i Sverige*. SR Ekot/Novus mars 2017.
- 8 Hur stödet för Trump ser ut i olika religiösa grupper i Sverige kan vi inte undersöka. Alla SOM:s religionsfrågor återfinns i andra formulärversioner än det där de internationella ledarna mäts.
- 9 I Ekots/Novus mätning i mars 2017 återfinns ett liknande mönster. *Minst* negativa till Trump är sympatisörer till SD med en svag positiv gillarövertikt för Trump (+1), följt av KD (-23) och M (-33). Mest avståndstagande från Trump är sympatisörer med FI (-49), MP (-48) och V (-47). Däremellan finner vi anhängare till C (-44), S (-43) och L (-37).

## Referenser

- Bandura, Albert 1977. *Social Learning Theory*. New York: General Learning Press.
- Holmberg, Sören 2016a. *Voting Behavior in US Presidential Elections: A Graphical Story*. Gothenburg: Department of Political Science, University of Gothenburg.
- Holmberg, Sören 2016b. Vi vill ha kända och populära politiker. I Bergström, Annika och Harring, Niklas (red) *Hållbarhetens horisont*. Göteborg: SOM-institutet.
- Holmberg, Sören 2017a. Brist på kända och populära regionpolitiker. I Andersson, Ulrika (red) *Slutna rum och öppna landskap*. Göteborg: SOM-institutet.
- Holmberg, Sören 2017b. Åsikter om partier och politik. Göteborg: SOM-institutet.
- National Election Pool/Edison Research 2016. *Exit Pool US Presidential Election 2016*.
- Nilsson, Lennart 2012. Monarkin och statschefer i Sverige – stöd, förtroende och popularitet. I Weibull, Lennart, Oscarsson, Henrik och Bergström, Annika (red) *I framtidens skugga*. Göteborg: SOM-institutet.
- Sveriges Radios Eko/Novus mars 2017. *Mätning av president Donald Trumps popularitet i Sverige*.